

כל הדרך ריבר הבחור הצעיר על הפרועות שיר
 דה עליו: עכשיו יצטרך לחכות יום שלם במישרי
 הממשל, שם יחשבו לו כל מיני חישובים, אחר
 כך אולי יתפשרו חוק. אבל את יוסי-העבודה הפי
 סיד.
 נכנסנו לעיר עזה. נהג המוניית לא הצליח
 להצוא את המישר של עור-הדין שביקשנו
 להגיע אליו. תוך כדי חיפוש, עצרו חיילים את
 המוניית וביקשו מאיתנו תעודות-זהות. הם נתנו
 לנו להמשיך. אבל הנהג כבר היה מבוהל, והוריד
 אותנו, בנימוס אבל בתקיפות. נכנסנו לקיוסק
 סמוך לטלפון. הזמנו לנו משקה קר וטלפנו.
 כשביצענו לשלם, לא רצה בעל הקיוסק לתת
 מאיתנו את הכסף. כרחוב העזתי נפגשנו לא פעם
 במחנות כאלה של ידידות כלפינו, מבקרים יש
 ראלים. גם זה משונה. ובכל-זאת, גם אנחנו וגם
 הם פוחדים. בעזה מורגש הפחד בכל מקום, הנתו
 מתחוק והולך מביקור לביקור. מן הקיוסק באו

**ברחוב העזתי נפגשנו
 לא פעם במחנות כאלה
 של ידידות כלפינו,
 מבקרים ישראלים**

לקחת אותנו למישר. שם פגשנו שוב כמה
 מכרים ושוחחנו איתם שעה קלה. אחר-כך יצאנו
 לכלא עזה. התכוונו לבקר שנית את ר'.
 הפעם לא ליוו אותנו מארחינו עד הכלא. כמי
 אה מטר לפנינו נפרדו מאיתנו, אמרו שהם חר
 ששים ושלחו אותנו לבדנו. ברחוב שלפני הכלא
 חזרה על עצמה אותה התמונה: המון גדול מת
 גורד, מישפחות-מישפחות, ואל חלל האוויר מופי
 רחים שמות ארוכים, שרשרות-שרשרות של
 שמות. ניגשנו לסוהרים המכניסים את המבקרים,
 הצמדנו גם אנחנו. לא ראשינו לרשת ושאלנו על
 העציר ר'. נאמר לנו שכבר היה לו ביקור בבוקר
 ולא נוכל לבקר. ביקשנו לראות את א', קצין
 המודיעין של הכלא, האחראי על הביקורים —
 אולי בכל זאת ירשה לנו. התבקשנו לחכות.
 עם קציני-המודיעין א' כבר היו לי שיחות ארו
 כות בטלפון. איתו תיאמתי את הביקור הקודם,
 והתנהגותו ודיבורו היו משונים במקצת. הדרושיח
 איתו פתח לפני עוד אשנב אחר, מעניין ומיוחד
 במינו, להציץ דרכו אל הפסיכולוגיה של כיבוש

מיוחד: האסיר רשאי לקבל ביקור של שלושה
 אנשים, ואם בנייה-מישפחה מסכימים שיבואו
 מבקרים אחרים במקומם, אנחנו יכולים פשוט
 לבוא במקום בנייה-מישפחה שוויתרו. התפלאתי
 מאוד: יש כאן אפוא כמות חוק וסדר, תקנות
 מפורשות — אם כך, לשם מה נזקקתי לכל
 ההשתדלות הזאת אצל הקצין א' טלפנתי שוב
 לא' ואמרתי לו את המידע שניתן לי. והוא ענה לי
 כך: "ראשית, רק אני קובע מי ייכנס לכלא ומי
 לא, ואין כאן עניין של רשות או לא רשות. שנית:
 תביאי לי אישור בכתב משרות-בתי-הסוהר בירד
 שלים". לא התעקשתי להוכיח אותו על הסתירה
 שבדבריו. טלפנתי שוב לשרות-בתי-הסוהר —
 ושוב נאמר לי באדיבות, שמאחר שאיני זקוקה
 לשום אישור מיוחד, אין הם יכולים לתת לי
 אישור. ושוב טלפנתי לא'. הוא עדיין היה נחמד
 (גם אני) — ונתן לי להבין שכיוון שהוא סקרן
 לדעת מי אנחנו, יעזור לנו לממש את הביקור הזה,
 שתלוי כמוכן בו ולא בכל אדם אחר. ובכל-זאת
 ררש בתוקף אישור בכתב. בשרות-בתי-הסוהר
 נענו הפעם לבקשתי ושלחו אישור, ואפילו כתי
 לקט. א' לא התעצל וטלפן אלי כעבור שעתיים
 בעצמו, ואף התנצל שנאלצתי לחכות כמה שעות,
 והוריע לי שהביקור אושר. כך התאפשר הביקור
 שכבר תואר למעלה.
 כפעם הוות לא נכנסנו לכלא — הקצין א'
 אמנם בא ושוחח איתי מעבר לרשת, בסניגורו
 שכבר היכרתי, דוחה ומקרב כאחד, קצת "גני
 טלמן", קצת עוקצני, קצת חביב, קצת חופני.
 אבל את הלקח שניסה ללמדני בשיחה-הטלפון
 הדגיש גם הפעם: אין כאן שום עניין של זכויות
 ותקנות — אם אני רוצה לבקר, עלי לתאם איתו,
 והנה הפעם לא תיאמתי — ועל מה שנאמר לי
 במפורש בשרות-בתי-הסוהר? — "ישראלים לא
 מבקרים אסירים ביטחוניים ואני לא מתכוון לע'
 שות תקרים בעניין הזה. פעם אחת ביקשתם,
 הייתי נחמד ונתתי לכם. אבל אם אתם מתכוונים
 לבקר בקביעות, זה עניין אחר." לא ויתרתי וא'
 מרתי, שבשרות-בתי-הסוהר נאמר לנו במפורש
 שאין שום הברל בין ישראלים לתושבי השטחים
 בעניין הזה. ואם אין לנו עצמנו עבר פלילי, אנחנו
 רשאים לבקר גם עצירים המואשמים בעבירות
 ביטחוניות. הקצין א' נוכח לדעת שיש ברעתי
 ללכת עד הסוף בבירור העניין ושוב אמר, כדרכו,
 דבר והיפוכו: רק הוא יקבע אם אבקר בכלא או לא,
 אבל זאת עלי לדעת, כשנבוא בפעם הבאה, לא
 יינתנו לנו שום זכויות מיוחדות וניפגש עם

לקציני-המודיעין א', היו לנו מיפגשים מעניינים
 משני עברי הכביש: מן העבר האחד עמדו החיילים
 השומרים; מן העבר האחר, המבקרים הערביים.
 אנחנו לא ידענו כל-כך היכן לשים את עצמנו,
 ועמדנו נבוכים באמצע, מושכים אלינו את תשו
 מת-הלב של שני הצדדים. חייל גויץ וצוננו אחד
 לא גרע מאיתנו את עיניו. היה לו ראש מתולתל
 ופנים עגולות של ילד. הוא ניגש אלינו אטיאט,
 בהיסוס גדול, מעיף מבטים חשדניים לכל הצ'
 רדים, וניסה לקשור איתנו שיחה. בתחילה היה
 נרמה לי שהוא רוצה להתגרות בנו — שמאלנים
 בוגדים שכמונו. אבל התברר שיש לו עניין אחר
 לגמרי. הוא פשוט רוצה לשפוך את מרידתו על
 הגיהנום הזה שיש לו כאן. וכך, בערך, אמר:
 "אתם לא יודעים איזה גיהנום זה כאן. איזה חרא.
 גועל-ניפש. מה יש לעשות כאן מה, לאבא שלי יש
 חנות כאן? בית? שדה? מה, אבא שלי היה כאן פעם
 בכלל? או מה אני מחפש כאן. כשביל מה אני צריך
 את זה. אתם יודעים בכלל מה אומרים לנו לעשות
 כאן? אתם לא יודעים כלום. זה עוד יותר גרוע
 ממה שאתם חושבים. זה מהמפקדים שלנו. הם הכי
 גרועים. לא אנחנו. הם אומרים לנו להרביץ מכות
 כאלה שהאנשים יצטרכו ללכת לבית-חולים. לשי'
 בור להם את העצמות. שלום עם הערבים לא יהיה,
 הערבים לא יעשו שלום. אבל אני לא רוצה יותר
 להיות כאן. אני לא יכול יותר לסבול את זה. חבר
 שלי, במילואים, הלך כבר פעמיים ואומר שעוד
 פעם הוא לא יילך, לא יילך, שיעשו לו מה שהם
 רוצים".
 כל אלה רק פרורים מן המונולוג הארוך של
 בחור בן 19 וחצי, חייל סדיר, מיבנה. תוך כדי
 דיבורו ניסה לגשת אלינו עוד חייל אחר, דל
 מראה, צנום ונמוך עוד יותר מן היבנאי. הבחור
 מיבנה עקב אחרי התקרבותו באי-נחת ניכרת. "מה
 אתה בא", הוא אמר לו, "אתה לא רואה שאני
 מדבר עם שמאלנים?" ולנו הסביר שהוא פוחד
 שישמעו את דבריו. שונאים אותו כאן בגלל זה.
 אבל החייל השני לא ויתר וניגש אלינו. "מה אתה
 מספר להם?" שאל, "איזה שקרים?" היבנאי הת'
 פרץ עליו: "מה, זה לא נכון?" והתחיל למנות
 שורה של דברים שקרו. שני דברים אני זוכרת
 משטף דיבורו: "מה, זה לא נכון שאתמול רפנו

**אני עושה זאת כדי שהבן
 שלי לא יצטרך לעמוד
 אך פעם במקום המשפיל
 הזה שאתה עומד בו"**

אחרי השבאב לתוך סימטה ובדרך עמדה לנו
 בחורה אחת שלא עשתה כלום, רק עמדה לנו
 באמצע, ואנחנו מרחנו לה את הפרצוף באלות?
 (כך הוא אמר: מרחנו). הבחור השני אמר: "כן, זה
 נכון." — "וזה לא נכון שלפני כמה ימים הרבצנו
 מכות רצח לילד קטן?" — "כן, זה נכון", אמר
 האחר, "אבל הילד הזה זרק עלינו אבנים." היבנ
 נאי: "לא נכון, הוא לא זרק." האחר: "הוא כן זרק."
 על מכות הרצח ועל התואר "ילד קטן" לא היו
 חיילוקידיות ביניהם.

אוקטובר 1988: ביקור בעזה
 המיפגש הפעם נשא אופי פוליטי יותר. בין
 הנוסעים היו כמה פעילים מעד כאן קבוצת
 המרצים מאוניברסיטת תל אביב. נפגשנו בביתו
 של עורך-הדין ר' עם קבוצה של בעלי מיקצועות
 חופשיים מהזר: עורכי-דין, רואים, עיתונאים.
 תחילה סיפרו לנו מארחינו דברים אחרים על
 המצב ברצועה. אחד הרוברים האריך את הדיבור
 על עניין החלפת תעודות-הזהות ברצועה ובדיקת
 כל כלי-הרכב. שני המיבצעים, האלה היו כרוי
 כי הם בדרישות לתשלום מיסים. בתשובה על השא'
 לה, שנשאלה בהיסוס ובהתנצלות, מדוע לא היה
 סירוב המוני להחליף את תעודות-הזהות — תוא'
 ר לנו אמצעי הכפייה האלימים שנגנזו בשכונות
 השונות: במקומות רבים הוצאו התושבים עם
 בוקר ככות מביתם. הרובר הוסיף ואמר עוד, שאי
 היכולת להתנגדות רצינית יותר בנסיבות כאלה
 גם מעידה על חולשה מסוימת. מאגרי כוח-ההת'
 נגדות אינם בלתי-מוגבלים. בעניין המכוניות
 הוא תיאר לנו בפרוטרוט את המיקרה שלו (אדם
 בעל מעמד ברצועה, בן למעלה מ-70. בניקור
 שקיימנו לפני שבועות אחרים, סופר לנו, שהוא
 מסרב להיכנע לצו בנושא המכוניות ולכן חרל
 להשתמש במכוניתו והתחיל לרכוב על אופני
 יים...). בדיקת המכוניות והחלפת לוחיות-הזהויה
 שלהן כרוכות בתשלום גבוה, ומלבד זה נדרשים
 בעלי הרכב להביא מרשויות-המס אישור שכל
 מיסיהם שולמו. האיש סבור היה שכריכת שני

דו-קיום באחד מרחובות עזה

העציר בחדר הביקורים הכללי, מול מחיצה מפ'
 רידה. באותו יום לא התאפשר ביקורנו ולקצין
 המודיעין א' אפילו היתה עולה: אצל ר' כבר ביקר
 בדמישפחה, ולפיכך אנו מנועים מביקור "לפי
 התקנות".
 כשראיתי שלא אוכל להזיזו מסירובו, ביקשתי
 להעביר ספר לר'. הקצין הסכים ולשם כך יצא אלי
 סוף-סוף אל מחוץ לסורגים. ואז התעקש להטיף
 לי עוד לקח אחרון: איך זה שישראלית כמוני,
 שנראית הגונה דווקא, ועוד משכיחה, מבקרת
 עצירים ביטחוניים? הרי כולם כאן רוצים להרוג
 אותי, כך אמר, וכיוון אצבע מאשימה במיוחד אל
 זקנה אחת שהתקרבה אליי ברגע זה בהיסוס
 ובפיה שאלה כלשהי. עכשיו לא יכולתי עוד
 להתאפק, ועל שאלתו: "למה אני עושה את הד'
 ברים האלה?" ענית לו בכל הכעס שהצטבר בי
 כשעה הארוגה ובכל השיחות איתו, בעל השררה
 הקטן החלקלק הזה של רשויות הכיבוש, שידוע
 יפה כל-כך גם להתייהר וגם להתרפס: "אני עושה
 זאת כדי שהבן שלי לא יצטרך לעמוד אף פעם
 במקום המשפיל הזה שאתה עומד בו".
 לכלא לא נכנסנו שאתה, אבל בשעה שחיכינו

וכובשים והליוודע על עוד כמה גורמים, סמויים
 מן העין ולא לגמרי ברורים, המשתתפים בקביעת
 ציביונו של כיבוש. כשטלפנתי בראשונה לכלא
 עזה לבקר רשות ביקור, אמר לי קציני-המודיעין
 א' שאת הרשות הזאת עלי לבקר מ-מחלקת
 האסיר" במישרי שרות-בתי-הסוהר בירושלים.
 תוך כדי שיחה שאל אותי א', ספק בהכבידות ספק
 בהתגרות, מי אני, מה יחסי עם העציר, למה אני
 רוצה לבקר אותו, מה השקפתי הפוליטיות. כל
 אותו זמן שמר כביכול על אילו כללים מייק'
 צועיים, שמחייבים אותו, לכאורה: "את לא היית
 לספר לי כלום, כמוכן. אני שואל סתם כך, מתוך
 עניין." ישראלים לא מבקרים אף פעם אסירים
 ביטחוניים. ואני הרגשתי שבעל-כרחי אני נר'
 חפת לשחק את מישחקו: רציתי לבקר את ר'
 בכלא, והיה עלי להיות נחמדה כלפי "קציני-המוד'
 דיעין" הזה, להיות נחמדה ועמידת לשמור על
 גבולותי שלי.
 כך זה פעל בשיחה הראשונה. א' היה נכון
 ללכת לקראתי. הוא נתן לי את שם האיש בשרות-
 בתי-הסוהר שעלי לפנות אליו. פנית אליו. אותו
 אדם אמר לי במפורש שאיני זקוקה לשום אישור

**יצחק לאור
 פקודת יום**

לאירט, להחלמתה

- זְכוֹר
- אֶת אִשְׁר
- עֲשֵׂה עֲמֶלְק,
- לֶךְ בַּמּוֹבָן,
- עֲבֹר.
- עֲשֵׂה לְעַמְלֶק
- מִה שְׁעֵשָׂה
- עֲמֶלְק, לֶךְ
- בַּמּוֹבָן, עֲבֹר.

- אִם לֹא
- תִּמְצָא לֶךְ
- עֲמֶלְק, קְרֹא
- עֲמֶלְק לְמִי
- שֶׁתְּרַצֶּה לְעֹשׂוֹת
- לוֹ מִה
- שְׁעֵשֶׂה עֲמֶלְק,
- לֶךְ בַּמּוֹבָן,
- עֲבֹר.

- אֵל תִּשְׁוֶה
- שׁוֹם דָּבָר
- לְאִשְׁר עֲשֵׂה
- עֲמֶלְק, לֶךְ
- בַּמּוֹבָן, עֲבֹר.
- לֹא כְאִשְׁר
- תְּרַצֶּה לְעֹשׂוֹת
- אֶת אִשְׁר
- עֲשֵׂה עֲמֶלְק
- לֶךְ בַּמּוֹבָן,
- רוֹת סוֹף,
- זְכוֹר.

הרברים האלה יחד אינה חוקית, לא נענה לנציגי
 המינהל, ששידלוהו שלא לעשות מזה "עניין",
 ופנה לבג"ץ.

בג"ץ קבע שכריכת שני הדברים אכן אינה
 חוקית, ומכוניתו של בן-שיחתינו עברה את ההלי'
 כים הדרושים בלי תשלום מיסים. אבל עד אז כבר
 נכפה ההליך "הלא-חוקי" הזה על רוב תושבי הר'
 צועה. עורכי-הדין ר' סיפר לנו גם על העניין
 המכאיב של היעדר ביקורי מישפחות בכלא קצי'
 עות. אלפי האנשים הכלואים שם אינם רואים את
 בני מישפחותיהם, אף-על-פי שלכאורה יש להם

**וזה לא וכוון שלפני כמה
 ימים הרבצנו מכות רצח
 לילד קטן?"**

זכות מפורשת לקבל ביקורים. העניין הוא,
 שמאחר שהמחנה נמצא בגבולות ישראל והאיזור
 מגודר כשטח צבאי, חייבים התושבים להסדיר את
 הנסיעה ואת הביקור באמצעות המימשל הצבאי.
 במימשל שוב מתנים את הביקורים בתשלום
 מיסים, והמישפחות אינן מוכנות לכפוף את
 ביקוריהן לררישות המינהל. העניין הובא
 לערכאות מישפטיות כבר לפני חודשים רבים
 ועדיין לא הוכרע. (בניתיים דחה בג"ץ את העתי'
 רה לחייב את שילטונות הצבא להעביר את
 הכלואים לשטחים; עפ"זאת מתח בית-המישפט
 ביקורת על התנאים השוררים בקציעות הדרש
 לשפרם "בזמן סדיר").